

ČLÁNKY / ARTICLES

Euroskepticismus v politice KDH

Pavel Hynčica¹

Department of Political Science and Philosophy, Philosophical Faculty, Jan Evangelista Purkyně University
in Ústí nad Labem

Euroscepticism in the politics of the KDH. The Christian Democratic Movement (KDH) is one of the eurosceptic parties of the Slovak party system. This study will focus on analysis of the Christian version of euroscepticism, which is characteristics by strict conservative opinions in cultural and ethical questions and in this context Slovak Christian democracy has reservations for too secular and liberal European Union. This theme has a relation to a phenomenon of nationalism and relation between national and Christian opinions, which in Slovakia forms a basic version of Slovak euroscepticism. In the KDH there are more forms of European politics. While the more eurosceptic part includes, first of all, politicians, which in 2008 year established a specific strict eurosceptic party, the Conservative Democracy of Slovakia (KDS), the more to European Union positive part, includes for example the actual KDH chairman Ján Fígel'.

Keywords: Slovakia, political party, euroscepticism, Christian democracy, Christian Democratic Movement, Conservative Democracy of Slovakia

How to Cite: Hynčica, P. 2015. „Euroskepticismus v politice KDH.“ *Central European Journal of Politics* 1 (2): 61–70.

1. Úvod

Na Slovensku se stejně jako v dalších zemích Evropské unie (EU) profilují politické strany s více či méně kritickými postoji k EU a procesům evropské integrace. Euroskepticismem míníme pochybování či nedůvěru vůči evropskému integračnímu procesu, určitým politikám EU, převažujícímu směřování unie a zejména procesu prohlubování evropské integrace (Flood 2002). Ve vztahu k naší tematice nás bude zajímat stranický euroskepticismus, který byl teoreticky rozpracován v dílech autorů jako Paul Taggart a Alex Szczerbiak (2002), Petr Kopecký a Case Mudde (2002), či Nicolo Conti a Luco Verzichelli (Conti a Verzichelli 2003).

¹ Korespondence: PhDr. Pavel Hynčica, Ph.D. působí jako odborný asistent na Katedře politologie a filozofie, Filozofická fakulta, Univerzita J. E. Purkyně, Pasteurova 3571/13, 400 96 Ústí nad Labem, Česká republika, E-mail: pavel.hyncica@seznam.cz

Z relevantních politických subjektů bývá do tábora euroskepticismu řazeno vedle dalších také Křesťanskodemokratické hnutí (KDH) (Bokša 2014; Leška 2010). V případě KDH máme co do činění s křesťansky zabarveným typem euroskepticismu. Eurokritické postoje vycházejí v tomto směru z křesťanských ideových hodnot, od kterých se odvíjejí výhrady směrem k EU především v kulturně etických otázkách. Ty jsou v souladu s přísně konzervativními stanovisky v takových záležitostech, jako jsou interrupce, registrovaná partnerství nebo celkové trendy sekularizace společnosti. Slovenští křesťanští demokraté zdůrazňují nutnost svrchovaného rozhodování národních států o těchto věcech. Euroskepticismus slovenských křesťanských demokratů navíc upevňuje značná míra shody mezi národními a křesťanskými hodnotami v programech politických stran. Národně orientovaná část slovenské politické scény (reprezentovaná od roku 1989 především Slovenskou národní stranou, SNS) vystupuje vůči EU přirozeně kriticky, neboť to vyplývá ze samotné podstaty národovectví (nacionalismu) jako politiky založené na vyzdvihování specifických národních zájmů.

Následující text bude zaměřen na analýzu euroskepticismu v politice KDH během jeho dlouhodobého působení na slovenské politické scéně, které bylo mj. charakteristické četnými názorovými diferenciacními procesy, které mají značný vztah k námi vymezené tematice. Euroskepticismus byl vždy určitým, byť spíše vedlejším (ne primárně politicky ale i mediálně sledovaným i hodnoceným) aspektem těchto procesů. Pozornost bude věnována názorům a postojům vybraných významnějších politiků, kteří reprezentovali KDH, a to v kontextu různě zaměřených křídel v této politické straně. Na příkladech vybraných politických představitelů KDH (zejména Ján Čarnogurský, Mikuláš Dzurinda, Vladimír Palko, Ján Fígel) můžeme vidět různé tendence, a tedy i rozličnou míru europeanismu nebo euroskepticismu v politice slovenské křesťanské demokracie.

2. Programová profilace a vnitřní poměry v KDH se zřetelem k euroskepticismu

Křesťanskodemokratické hnutí (KDH) představuje křesťansko-demokraticky orientovanou formaci, kterou charakterizuje dlouhodobé působení na slovenské politické scéně a s tím související značná míra ideově programové kontinuity v podmínkách jinak značně proměnlivého charakteru slovenské politiky (o slovenském stranickém systému a specifických charakteristikách jejího formování a vývoje více viz Hloušek a Kopeček 2004: 125–158; Kopeček 2006; Krno 1999: 162–198; Rychlík 2002).

Na druhé straně však představovalo KDH vždy politickou formaci se širším ideově programovým a zájmovým záběrem a v jeho rámci se profilovala různá křídla, ze kterých se v průběhu jeho dlouhodobé existence od počátku 90. let 20. století do současnosti zformovaly i některé politické strany. Na počátku 90. let se na půdě KDH

vyprofilovalo národně orientované křídlo, ze kterého vzešlo Slovenské křesťanskodemokratické hnutí (SKDH), posléze Křesťanskosociální unie (KSU). V jeho případě máme co do činění pouze s jedním z mnoha příkladů dokládajících výše i v mnoha jiných odborných statích zmiňovanou shodu mezi národně a křesťansky orientovanou politikou na Slovensku (ta byla charakteristická již pro meziválečnou slovenskou politiku, o tom viz Lipták 1992: 24). V pozdějších letech byla v KDH patrná profilace liberálnějšího křídla, ze kterého se ve výsledku zformovala v roce 2000 Slovenská demokratická a křesťanská unie (SDKU). A nakonec se vůči posunu směrem k politickému pragmatismu v politice KDH v letech 2006 až 2010 vymeziло fundamentálně konzervativní křídlo, ze kterého vznikla strana Konzervativní demokraté Slovenska (KDS).

V prvních letech své existence po roce 1989 ztělesňovala politiku KDH především osobnost jejího zakladatele Jána Čarnogurského, reprezentanta slovenského katolického protikomunistického disentu. Politické myšlení Jána Čarnogurského dlouhodobě charakterizuje silný důraz na konzervativně křesťanské a národní hodnoty. V tomto směru můžeme například vzpomenout jednu z jeho zásadních myšlenek, kterou na počátku 90. let vyslovil (ještě v době trvání společného československého státu) o tom, že Slovensko by mělo mít vlastní hvězdičku na evropském „nebi“ (Kubín et al. 1992: 44). KDH stejně jako další politické strany prosazovalo po politické změně v listopadu 1989 myšlenku „návratu do Evropy“ ve smyslu orientace Slovenska na „Západ“ jako regionu symbolizujícího hodnoty demokracie a tržní ekonomiky. Slovensko by však podle KDH mělo být v integrované Evropě státem s plnou suverenitou (Kubín et al. 1992: 46; Alner 1998: 245–246). Pro politické myšlení samotného Jána Čarnogurského i pro programové principy KDH jako politické strany bylo charakteristické prolínání evropského a národního rozměru politiky (více např. Čarnogurský 1997). V souladu s tím se KDH již v roce 1990 začalo orientovat na spolupráci s evropskou stranickou rodinou konzervativních politických subjektů: Evropskou demokratickou unií (European Democratic Union, EDU), později Evropskou lidovou stranou (European People's Party, EPP). Na druhé straně však byla tato spolupráce po dobu několika let rezervovaná, neboť se KDH neztotožňovalo s federalistickou podobou EU (Leška 2010: 188).²

Myšlenky suverenity (svrchovanosti) a s tím související jistá míra rezervovanosti k EU byly dlouhodobě charakteristické pro tu část KDH, kterou reprezentoval Ján Čarnogurský nebo která se k němu hlásila. Tato skutečnost začala postupně vynikat od druhé poloviny 90. let, kdy se v KDH více profilovalo liberální křídlo charakteristické mj. silnějším europeanismem, které však je třeba vnímat v kontextu specifických podmínek

² V srpnu 1990 získalo KDH statut pozorovatele v EDU, po jejím sloučení s EPP získalo v prosinci 1996 statut pozorovatele v této organizaci. Přidruženým členem v EPP se KDH stalo v roce 2002.

dominantního politického zápasu na slovenské politické scéně (konfliktní linie mečiarismus – antimečiarismus) (SDKÚ 2002a). Liberální křídlo KDH (základ pozdější SDKU) se zformovalo v době předsednictví Jána Čarnogurského, tj. i z hlediska personálního byla patrná existence dvou křídel (liberálnějšího a konzervativnějšího), z nichž každé symbolizoval jeden z tehdejších klíčových reprezentantů KDH. Na jedné straně Ján Čarnogurský a proti němu Mikuláš Dzurinda.

Ve volebním období 1998 až 2002 se politické cesty těchto dvou politiků postupně stále více vzdalovaly. Mikuláš Dzurinda byl od roku 2000 předsedou SDKU, která se na slovenské politické scéně profilovala mj. silným europeanismem. Ten se v první fázi odvíjel od již zmiňovaného specifického charakteru slovenské politiky druhé poloviny 90. let, kdy se širokospektrální antimečiarovská Slovenská demokratická koalice (SDK), ve které hráli rozhodující roli pozdější reprezentanti SDKU,³ profilovala jako „proevropská“ alternativa vůči tehdejší vládě Vladimíra Mečiara (SDKÚ 2002a). V pozdějších letech (volební období 2002 až 2006 a další) pak byla dále patrná zvýšená proevropská profilace SDKU, která vynikla mj. i ve srovnání s jinak ideově a hodnotově blízkým KDH. SDKU se profilovala jako výrazně proevropská strana, která vždy podporovala začlenění Slovenska do EU a evropskou integraci. Ve svých deklaracích a programových dokumentech se SDKU nejednou pasovala do role „tahouna“ proevropské zahraniční politiky (SDKÚ 2002a). SDKU dlouhodobě prosazovala aktivní prounijní politiku a EU chápala jako projekt, který přináší nové možnosti, výzvy a příležitosti (SDKÚ 2002b). Konkrétněji pak byla pro SDKU charakteristická takřka bezvýhradná podpora prohlubování evropské integrace včetně posilování kompetencí evropských institucí (SDKU 2002b: 5). SDKU též například podporovala budování společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SDKU 2002b: 5). Celkem logická je v tomto směru i jasná podpora evropských ústavních smluv a odmítání všeho, co by jejich ratifikaci torpédovalo (referendum, apod.). SDKU vždy víceméně odmítala jakékoliv projevy euroskepticismu. V souladu s výše uvedeným bývá SDKU v politologických textech řazena dokonce do kategorie identitního europeanismu (Hloušek a Kopeček 2004: 158).⁴

Na jedné straně se tak z KDH v roce 2000 odčlenilo liberální (europeanistické) křídlo, po kterém se více projevil více euroskeptický charakter politiky KDH, které bylo již v převážné většině řazeno do kategorie měkkého euroskepticismu (Bokša 2014).⁵

³ Připomeňme, že volebním lídrem SDK pro parlamentní volby v roce 1998 byl Mikuláš Dzurinda.

⁴ Charakteristickými rysy politiky identitního europeanismu jsou zásadní podpora projektu EU a procesu evropské integrace, respektive v tomto případě jejího dalšího prohlubování, dále podpora dalšího přesunu kompetencí z národní na supranacionální úroveň a koncept evropské federace (Conti a Verzichelli 2003).

⁵ Zatímco „tvrdý“ euroskepticismus definují Taggart a Szczerbiak (2008) jako principiální odmítání evropské integrace jako takové, kdy dochází k odmítnutí transferu moci k nadnárodním institucím, „měkký“ euroskepticismus představuje kritiku vůči aktuálním či budoucím politikám, které vedou

Euroskepticismus KDH vynikal nejen projevy obecně deklaratorní povahy, ale i aktivním prosazováním konkrétních kroků. Zhruba od roku 2002 se stále zřetelněji projevovала euroskeptická povaha politiky KDH, která byla dána jejím křesťansko-demokratickým ideovým profilem. KDH jako přísně konzervativní strana se obávalo toho, aby evropská unifikace nepřispívala k potírání suverenity a kulturních zvláštností jednotlivých států. Nutnost uchování národních států zdůvodňovalo KDH potřebou chránit kulturní a morální dědictví země, především křesťanské hodnoty (Leška 2010: 198).

Charakteristické pro křesťanské demokraty byly především výhrady vůči EU v kulturně-etických otázkách. Z prostředí KDH vzešel zásadní programový dokument představující křesťansko-demokratický pohled na Evropskou unii: *Deklarace o svrchovanosti členských zemí EU v kulturně-etických otázkách*. V ní se mj. zdůrazňuje to, že by o takových otázkách, jako je ochrana života a lidské důstojnosti od narození až po smrt, ochrana rodiny a instituce manželství nebo rozhodování o záležitostech s tím souvisejících v oblasti zdravotnictví, výchovy a vzdělávání měly výlučně rozhodovat jednotlivé členské státy EU (Nrsr.sk 2002). Deklaraci prosazovalo KDH jako vládní strana ve volebním období 2002 až 2006, ale ostatní (tehdy vládní) strany jí odmítaly. Právě zde mj. vynikne srovnání s SDKU, politické strany vzešlé částečně z KDH a mající též křesťansko-demokratickou programovou identitu. Dále v roce 2005 vyjadřovalo KDH kritické postoje k *Smlouvě o Ústavě pro Evropu* z řady důvodů (absence zmínky o křesťanském a náboženském dědictví Evropy v preambuli ústavy, minimalizace práva veta při rozhodování v EU, atd.). KDH se přimlouvalo za vypsání referenda k této smlouvě a vyjádřilo se, že by svým voličům doporučilo hlasovat proti. KDH rovněž dlouhodobě odmítalo koncepci evropského federalismu a prosazovalo vizi Evropy suverénních států (Kuchyňková 2003: 47–48; Bokša 2014: 205), což je též zajímavé z hlediska srovnání s SDKU.

V letech 2002 až 2006 byla na slovenské politické scéně samozřejmou skutečností existence dvou politických subjektů ideově blízkých a proto též vzájemně spolupracujících,⁶ které však představovaly suverénní segmenty stranického systému, přičemž byl zřetelný liberální profil a s tím související příslušnost k identitnímu evropskému SDKU na straně jedné a konzervativní profil a s tím související příslušnost k měkkému euroskepticismu KDH na straně druhé.

Vedle toho však i nadále nemůžeme vnímat KDH jako homogenní stranicko-politický subjekt. V KDH můžeme z období let 2002 až 2006 zmínit dva významné diferenciatní procesy vzájemně spolu související. V prvním případě je to postupující rozchod mezi KDH a jejím „otcem zakladatelem“ Jánem Čarnogurským, který se po

k nárůstu kompetencí a suverenity Evropské unie. Více k různým přístupům ke studiu stranického euroskepticismu a jejich kritice viz Kratochvíl a Kný (2015).

⁶ Jak ve volebním období 1998 až 2002 (první Dzurindova vláda), tak ve volebním období 2002 až 2006 (druhá Dzurindova vláda) byly SDKU a KDH ve společné vládní koalici.

dlouholetém působení ve funkci předsedy KDH v roce 2000 této funkce vzdal. Následně začal stále zřetelněji prezentovat svá vlastní stanoviska, která byla v mnohých, z velké části přitom právě zahraničně politických, oblastech odlišná od postojů slovenských středopravicových liberálně konzervativních subjektů, a to včetně jeho mateřského KDH. Čarnogurský se například vyznačoval velmi kritickým postojem k NATO. Charakteristický je jeho nadměrný zájem o Rusko. V souladu s tím Čarnogurský zdůrazňuje nutnost toho, aby slovenská zahraniční politika byla postavená na vyvážených vztazích směrem k Západu i Východu (Kerná a Čarnogurský 2015: 158). Jeho konzervativní rusofilství tudíž není příliš v souladu s jednoznačně prozápadní a na prostředí EU orientovanou značnou částí slovenského diplomatického a zahraničně politického establishmentu i médií (Kerná a Čarnogurský 2015: 6).

Ve druhém případě bylo pro KDH, a to v letech 2006 až 2008, charakteristické zformování skupiny kolem Vladimíra Palka, která následně (konkrétně v roce 2008) vytvořila nový politický subjekt – Konzervativní demokraté Slovenska (KDS). V KDH probíhal diferenciační proces, jehož bezprostřední příčinou byly rozdílné názory jeho vedoucích představitelů na situaci vzniklou na slovenské politické scéně po volbách 2006. Po nich část představitelů KDH vyjádřila ochotu jít do vládní koalice se stranou SMER-sociální demokracie, což naproti tomu skupina kolem Vladimíra Palka zásadně odmítala (více viz Palko 2012). Vedle toho však tato diferenciacie v KDH a následný vznik KDS zřetelněji ukázal i míru euroskepticismu v názorech jednotlivých slovenských křesťansko-demokratických politiků. Byl to právě Vladimír Palko, který byl v KDH ve vztahu k EU kritikem nejvýraznějším a nejaktivnějším. Aktivně prosazoval Deklaraci o svrchovanosti členských zemí EU v kulturně-etických otázkách, podrobně vysvětloval nutnost odmítnutí evropské ústavní smlouvy, opakovaně kritizoval budoucí podobu EU coby centralizovaného superstátu, který vzniká bez vůle občanů jednotlivých zemí, atd.

Vladimír Palko byl výraznou a aktivní politickou osobností a zároveň nositelem konzervativních euroskeptických tendencí v KDH. Euroskepticismus Vladimíra Palka zřetelněji vynikl poté, co proces formování jeho stranicko-politického křídla v KDH vyústil ve zformování samostatné politické strany KDS. Tato strana se na slovenské politické scéně profilovala mj. jako zřetelně euroskeptická formace. Zřetelný euroskepticismus představoval jeden ze zásadních ideových pilířů této strany. V roce 2008 patřila KDS k nejostřejším kritikům Lisabonské smlouvy a jejich pět poslanců bylo nakonec jedinými, kteří jí ve slovenském parlamentu nepodpořili. KDS dále podporovala euroskeptické názory českého prezidenta Václava Klause. Ukázalo se to například při setkání Václava Klause s delegací Evropského parlamentu v prosinci 2008, během kterého se Klaus dostal do ostrého konfliktu s některými europoslanci (Daniel Cohn-Bendit) kvůli hodnocení Lisabonské smlouvy. KDS se v tomto sporu výrazně postavila na Klausovu stranu (Euportál 2008). Zdrženlivě se dále KDS stavěla k zavedení eura na Slovensku (Noviny.sk 2008).

KDS odmítala hlubší evropskou unifikaci a preferovala koncepci Evropy jako volnějšího svazku svrchovaných států, což v zásadě odpovídá názorům, které dlouhodobě prosazoval (ještě v KDH a posléze jako předseda KDS) Vladimír Palko (viz výše a též Palko 2012; Bokša 2014: 205–206). KDS tak představuje zajímavý příklad výrazného euroskepticismu na slovenské politické scéně, přestože máme v jejím případě co do činění s velmi marginální politickou stranou, která navíc v průběhu času (konkrétně v roce 2014) již zanikla.

Souvislost mezi vydělením KDS z KDH a rozchodem mezi KDH a Jánem Čarnogurským můžeme vidět i na řadě příkladů a projevů, jejichž společným rysem je skutečnost, že názory a s tím související vzájemné vztahy KDS a Jána Čarnogurského jsou zřetelně bližší než názory a vztahy Jána Čarnogurského a KDH. Z četných textů a projevů Jána Čarnogurského nevyplývá, že by byl (v tom je rozdíl oproti Palkově KDS) zřetelným euroskeptikem, na druhé straně je skutečností, že právě KDS se silně hlásila k odkazu Čarnogurského. Vynikne to i ve srovnání s KDH, kdy vztahy Čarnogurského a KDH jsou spíše rezervované (např. Kerná a Čarnogurský 2015: 161–163). Ukázalo se to například v posledních slovenských prezidentských volbách v roce 2014. Těch se jako kandidát zúčastnil právě i Ján Čarnogurský. KDH nominovalo a podporovalo v těchto volbách Pavla Hrušovského (předseda KDH v letech 2000 až 2009), zatímco právě Palkova KDS nejen že podporovala Jána Čarnogurského, ale současně se i aktivně spolupodílela na jeho volební kampani (Kerná a Čarnogurský 2015: 171).

Jistým důsledkem vzniku KDS ale bylo oslabení euroskeptických projevů v KDH. Vznikem KDS odešli z KDH největší kritici EU (Bokša 2014: 206). Vedle toho se rok po odštěpení KDS (2009) stal předsedou KDH Ján Fígel', další (ve vztahu k námi sledované tematice) zajímavá osobnost této politické strany. Zatímco Palko ztělesňoval euroskeptickou tvář politiky KDH, Fígel' je z hlediska svého osobnostního založení, dosavadního politického působení a prezentovaných postojů symbolem politiky spíše opačné (europeanistické). Fígel' má za sebou bohatý politický životopis spojený s působením ve funkcích majících vztah k EU a evropské integraci. V letech 1998 až 2003 byl hlavním vyjednávačem Slovenské republiky o vstupu Slovenska do EU. V letech 2002 až 2004 byl jako poslanec slovenského parlamentu členem výboru pro evropskou integraci. Byl též představitelem slovenské vlády a parlamentu v Konventu o budoucnosti Evropy a v letech 2004 až 2009 členem Evropské komise, konkrétně komisařem pro výchovu a vzdělání. Ve svých názorech vždy vyzdvihoval význam EU a evropských integračních procesů. Fígel' za dobu svého politického působení napsal, pronesl a poskytl řadu článků, projevů či rozhovorů, ve kterých silně (místy s patetickou heroizací) zdůrazňoval pozitivní význam myšlenky sjednocené Evropy a sepětí Slovenska s integrovaným prostorem EU (více viz Fígel' 2005). Za svůj politický vzor například opakovaně uváděl Roberta Schumana (Fígel' 2005: 5, 193–194, 298–300).

Fígel' je tak příkladem křesťansko-demokratického politika, který prosazuje tento ideový proud v univerzalistickém pojetí po vzoru převažujících tendencí v EPP.

3. Politika KDĽ ve vztahu k EU v kontextu současné slovenské politické scény

V souladu s výše uvedeným je pro politiku KDĽ posledních letech charakteristický zřetelný ústup euroskepticismu. V programových dokumentech KDĽ nenajdeme významnější euroskeptické prvky (srov. např. KDĽ 2012: 71–75). Po stránce personální symbolizuje europeanistické tendence v KDĽ zejména již zmiňovaný předseda Ján Fígel'. Zůstává otázkou, jak posílí nebo oslabí euroskeptické prvky v politice slovenských křesťanských demokratů přeskupovací procesy mezi politickými stranami a v nich, kterými jsme svědky v poslední době. V tomto směru euroskeptická varianta křesťansko-demokratické politiky na Slovensku spíše slábne. Marginální postavení Palkovy KDS vyústilo až v její úplný zánik. O něco významnější je strana NOVA, kterou po posledních parlamentních volbách v roce 2012 založil další euroskepticky zaměřený politik KDĽ Daniel Lipšic. Tato formace se částečně prosadila ve volbách do Evropského parlamentu 2014 (zisk 6,83 % hlasů a jednoho ze 13 slovenských mandátů evropském parlamentu), jejichž výsledky však značně zkresluje velmi nízká volební účast (13,05 %).

Vedle toho je zajímavou a zásadní skutečností poslední doby na slovenské politické scéně rozklad liberálně zaměřeného křesťansko-demokratického segmentu, SDKU. Tuto v minulých letech významnou slovenskou středopravicovou stranu postihly nedávno četné politické neúspěchy (volební debakl v parlamentních volbách 2012),⁷ v důsledku kterých z ní odešla většina jejích politických reprezentantů. Ve vztahu k námi sledované tematice je zajímavé, že někteří politici, kteří se kdysi v KDĽ hlásili k jejímu liberálnímu křídlu a posléze přestoupili k SDKU, se nyní, v době ztráty jejích politických perspektiv, vrací do svého původně mateřského hnutí. Jedná se o bývalého místopředsedu SDKU Jozefa Mikuše a některé politiky této strany na regionální úrovni (Pravda.sk 2015). O vstup do KDĽ požádal v říjnu 2015 i další bývalý místopředseda SDKU, europoslanec Ivan Štefanec (Pravda.sk 2015).

⁷ Zatímco ve volbách v roce 2010 se SDKU stalo druhou nejsilnější slovenskou stranou se ziskem 15,42 % hlasů, v roce 2012 obdrželo pouhých 6,09 % hlasů. Naproti tomu podpora KDĽ byla poměrně stabilní: 8,52 % v roce 2010 a 8,82 % v roce 2012, což mu po posledních parlamentních volbách zaručilo post druhé nejsilnější slovenské strany za vítězným SMER-sociální demokracie.

4. Závěr

Euroskepticismus v politice KDH představuje dlouhodobě nedílnou součást jeho ideově programové orientace, přičemž je logicky v souladu s primárně křesťanským zaměřením tohoto politického subjektu akcentujícího význam a nutnost svrchovaného rozhodování národních států v oblastech hodnotové a kulturně etické povahy. Míra euroskepticismu v politice KDH však prošla četnými proměnami v závislosti na profilaci různých křídel a s tím souvisejících stranických štěpeních v tomto hnutí. V zásadě platí, že nejméně euroskeptičtí (a spíše nebo i rozhodně europeanističtí) byli a jsou liberálně zaměřeni (v ekonomické i hodnotové oblasti) křesťanští demokraté (Mikuláš Dzurinda a další politici SDKU, či současný předseda KDH Ján Fígel'). Euroskepticismus je vlastní primárně těm křesťanským demokratům akcentujícím přísně konzervativní stanoviska v hodnotové oblasti ve spojení s důrazem na národní hodnoty a jistým kritičtější vnímáním EU a obecně Západu coby prostředí příliš liberálního a sekularizovaného (Ján Čarnogurský, Vladimír Palko). Převažující tendence v KDH byly vždy dány jeho vnitřními poměry a zároveň konstelací na slovenské politické scéně. Euroskepticismus KDH vynikal především v období paralelní existence více liberálně (SDKU) a více konzervativně (KDH) zaměřeného subjektu. Po odchodu nejvýraznějších euroskeptiků (vznik KDS) dochází postupně k utlumování euroskeptických projevů a postojů v KDH, přičemž tento trend se směrem k současnosti spíše prohlubuje. Zatímco vyhranění euroskeptici (politici zaniklé KDS) se do KDH nevracejí, pozoruhodné jsou výše zmiňované přestupy (návraty) lidí z SDKU. Jestli vstup politiků strany řazené do tábora identitního europeanismu dále posílí proevropský ráz KDH nebo budou naopak bývalí politici SDKU tendovat směrem, když už ne k euroskepticismu, tak minimálně od identitního k funkčnímu europeanismu, to uvidíme v blízké době.

Seznam literatury a zdrojů

- Bokša, V. 2014. „Vývoj slovenského stranického euroskepticizmu v programech politických strán po súčasnosť.“ In: M. Ološtiak (eds.). *9. študentská vedecká konferencia*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 204–214.
- Conti, N. a Verzichelli, L. 2003. *Party Contestation of the Political Space and the European Issue. Position of Italian Parties (1994–2002)*. University of Siena.
- Čarnogurský, J. 2007. *Cestami KDH*. Bratislava: Vydavateľstvo Michala Vaška.
- Čarnogurský, J. 1997. *Videné od Dunaja*. Bratislava: Kalligram.
- Euportál. 2008. „Slovenský poslanec Palko: Hulváti z Bruselu na Pražskom hrade.“ *Euportál*, 6. prosince 2008. [online]. [cit. 20. 10. 2015]. Dostupné z: <http://euportal.parlamentnilisty.cz/Articles/3741-slovensky-poslanec-palko-hulvati-z-bruselu-na-prazskom-hrade.aspx>
- Fígel', J. 2005. *Dozrievanie pre Európu*. Žilina: Agentúra MCP.
- Flood, C. 2002. *Euroscepticism: A problematic concept (illustrated with particular reference to France)*. Paper prepared for the panel „France's Relations with the European Union“. UACES 32nd Annual

- Conference and 7th Research Conference, Queen's University Belfast, 2–4 September 2002. [online]. [cit. 20. 10. 2015]. Dostupné z: <http://uces.org/documents/papers/0201/flood.pdf>
- Hloušek, V. a Kopeček, L. 2004. *Konfliktní demokracie: moderní masová politika ve střední Evropě*. Brno: Masarykova univerzita/ Mezinárodní politologický ústav.
- Kerná, I. a Čarnogurský, J. 2015. *Áno a Nie Jána Čarnogurského*. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov.
- KDH. 2012. *Cesta pre Slovensko. Silnejšie Slovensko. Začína to prácou*. Bratislava: KDH.
- Kopecký, P. a Mudde, C. 2002. „The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe.” *European Union Politics* 3 (3): 297–326.
- Kopeček, L. 2007. *Politické strany na Slovensku 1989–2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Kratochvíl, P. a Kný, D. 2015. „Caught in the Deviation Trap. On the Fallacies of the Study of Party-Based Euroscepticism.” *Politologický časopis* 22 (3): 200–215.
- Krno, S. 1999. *Politické strany krajín východnej Európy*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa.
- Kubín, L. a kol. 1992. *Dva roky politickej slobody*. Bratislava: Nadácia RaPaMaN.
- Kuchyňková, P. 2003. „Volby 2002 a jejich historicko-politické souvislosti z hlediska integrace Slovenska do EU.“ In: J. Šedo (eds.). *Evropská otázka ve volebních kampaních*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 38–83.
- Leška, D. 2010. „Vývoj politickej scény na Slovensku a európske politicke strany.“ In: M. Goňcová a kol. *Evropská politická spoločnosť*. Brno: Masarykova univerzita, 179–215.
- Lešková, E. 2006. „Slovensko.“ In: V. Havlík a P. Kaniok (eds.). *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*. Brno: Masarykova univerzita/ Mezinárodní politologický ústav, 31–44.
- Lipták, L. eds., 1992. *Politické strany na Slovensku 1860–1992*. Bratislava: Archa.
- Noviny.sk. 2008. „KDS: Euro bolo výhodnejšie prijať neskôr.“ *Noviny.sk.*, 7. května 2008. [online]. [cit. 20. 10. 2015]. Dostupné z: <http://www.noviny.sk/c/slovensko/kds-pre-nasu-ekonomiku-by-bolo-vyhodnejsie-prijat-euro-neskor>
- Nrsr.sk. 2002. *Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky o zvrchovanosti členských štátov Európskej únie a štátov kandidujúcich na členstvo v Európskej únii v kultúrno-etických otázkach*. Bratislava: Národná rada Slovenskej republiky.
- Palko, V. 2012. *Levy prichádzajú*. Bratislava: Vydavateľstvo Michala Vaška.
- Pravda.sk. 2015. „Dvaja bývalí podpredsedovia SDKÚ požiadali o vstup do KDH.“ *Pravda.sk.*, 11. října 2015. [online]. [cit. 20. 10. 2015]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/370354-dvaja-byvali-podpredsedovia-sdku-poziadali-o-vstup-do-kdh/>
- Rychlík, J. 2002. *Rozpad Československa. Česko-slovenské vztahy 1989–1992*. Bratislava: Academic Electronic Press.
- SDKÚ. 2002a. *Priestor pre fakty. Slovensko 1998–2002*. Bratislava: SDKÚ.
- SDKÚ. 2002b. *Volebný manifest SDKÚ. Voľby 2002*. Bratislava: SDKÚ.
- Taggart, P. a Szczerbiak, A. 2002. „Europeanisation, Euroscepticism and Party Systems: Party-Based Euroscepticism in the Candidate States of Central and Eastern Europe.” *Perspectives on European Politics and Society* 3 (1): 23–41..
- Taggart, P. a Szczerbiak, A. 2008. „Introduction: Opposing Europe? The Politics of Euroscepticism.“ In: A. Szczerbiak a P. Taggart (eds.). *Opposing Europe?: The Comparative Party Politics of Euroscepticism*. Volume 1: Case Studies and Country Surveys. Oxford: Oxford University Press, 1–15.